

ЖДҮ-ийн нийгэм, эдийн
засагт үзүүлж буй
нөлөө, түүнийг бууруулж
буй авлига

- Б. Отгонтөгс
МУИС-ийн
профессор,
эдийн
засгийн
ухааны
доктор

Судалгаа дэлхийд, Монголд

- ДБ-ны судалгаанд ЖДҮ нь хөгжиж буй улсуудын ажил эрхлэлтийн 40%, ДНБ-ний 60 хүртэлх хувийг дангаар бүрдүүлдэг байна.
- Азийн орнуудад 2007-2012 онд 98% нь ЖДҮ, нийт ажиллах хүчний 66%, ДНБ-ийн 385, нийт экспортын 30% бүрдүүлсэн байна
- Монголд нийт ажиллах хүчний 69.3%, нийт аж ахуйн 84.3% (УИХ, 2016)
- ЖДҮ хөгжүүлэх зээлд 2009-2016 хооронд 754,5 тэрбум төг зарцуулсан.

Тоо баримт:

- 2018 оны ҮСХ-ны Бизнес регистрийн санд бүртгэлтэй 83,086 ААН.
- МБ УБ-аас 1000, аймгуудаас 30-50 буюу нийт 1850 ЖДҮ сонгосон.
- Судалгаа юу хэлж байна бидэнд?
 - 1-10 ажиллагсадтай ЖДҮ - 86%,
 - Өөрсдийн ХО ажиллаж байгаа - 98%,
 - 1-5 жил ажиллаж байгаа - 30%
 - 11 жилээс дээш 10%
 - Эхний жилдээ ажиллаж байгаа - 44%,
 - **Гол салбарууд:** үйлчилгээ 34%, худалдаа 37%, үйлдвэрлэл 21%

46% - 50-499 сая төгрөгийн жилийн
борлуулалтын орлоготой,

36% - 10-49 сая төгрөгийн,

12% - 9.9 сая төгрөгөөс бага борлуулалтын
орлоготой.

Зөвхөн 5% нь гадаад зах зээлд
бүтээгдэхүүн, үйлчилгээгээ экспортолдог.

Тоо баримт:

Жилийн борлуулалтын орлого

- 500 саяас 1 тэрбум төгрөгийн орлоготой ЖДҮ эрхлэгчид маш цөөн байна (**НИЙТ түүврийн 6%**)
- 61% нь санхүүгийн тайлан гаргадаг,
- 39% нь тайлан гаргадаггүй (Үүнээс 35% нь тайлан гаргах шаардлагагүй, 4% нь тайлан гаргах бэрхшээлтэй гэж үзэж байна)

Тоо баримт:

- 17% буюу 319 ЖДҮ борлуулалтын орлого сүүлийн нэг жил буурсан,
- 27% буюу 487 ЖДҮ орлого өссөн,
- 56% буюу 918 ЖДҮ орлогод өөрчлөлт гараагүй.
- Хэн хэн ашигтай ажиллав?
- Үйлдвэрлэлийн салбарын ЖДҮ 57% нь,
- Үйлчилгээний салбарын ЖДҮ 54% нь
- ХАА ЖДҮ 50%,
- Худалдааны ЖДҮ 44% нь ашигтай ажилласан байна

Зээл авч чадсан уу? 41% чадсан.

- Нийт 1,864 ЖДҮ эрхлэгчдийн:
 - 41% нь өнгөрсөн 1 жилд санхүүжилт авсан (үүний 76% нь банкны зээл, 12% нь буюу 91 л хөнгөлөлттэй зээл)
 - 54% нь өнгөрсөн 1 жилд санхүүжилт аваагүй байна (үүнээс 70% нь өөрийн эх үүсвэрээр санхүүждэг, 249 ЖДҮ буюу 21% нь зээлийн нөхцөл хатуу байсан, үлдсэн 9% нь зээл авах нөхцөлийг хангаагүй тул аваагүй)
 - 5% нь мэдэхгүй гэж хариулжээ.

Авсан зээлээ төлж чадсан уу?

- Нийт 1,864 ЖДҮ эрхлэгчдийн:
 - 41% нь (764 ЖДҮ) өнгөрсөн нэг жилийн хугацаанд үйл ажиллагаагаа өргөжүүлэх болон бизнесээ өргөтгөх зорилгоор тодорхой хэмжээний санхүүжилт авсан бол
 - 78% нь сүүлийн нэг жилийн хугацаанд зээлээ хугацаанд нь төлсөн,
 - 13% нь зээлээ хугацаанаас нь хэтрүүлэн төлж байсан гэсэн дүгнэлт гарсан.
- Дүгнэлт: Зээл авч чадсан бол 90% орчим нь зээлээ төлж чадаж байна.

ЖДҮ зээлийн эрэлт, хэрэгцээ

- 49% (911 ЖДҮ) санхүүжилт зайлшгүй хэрэгцээтэй,
- 39% нь санхүүжилт авах шаардлагагүй гэж үзсэн,
- 3 хүртэлх жил үйл ажиллагаа эрхэлж буй ЖДҮ эрхлэгчдэд 50 хүртэлх сая ₮ санхүүжилт шаардлагатай байна,
- 3-аас дээш жил үйл ажиллагаа эрхэлж буй ЖДҮ эрхлэгчдэд 10-500 сая ₮ санхүүжилт шаардлагатай байна.
- 44% буюу 391 ЖДҮ эрхлэгчдэд урт хугацааны санхүүжилт (5-аас дээш жилийн) шаардлагатай байна.
- Дүгнэлт: 10-50 сая ₮ хэмжээтэй, дунджаар 4.8 жилийн хугацаатай урт хугацааны зээл хэрэгцээтэй байна.

МОНГОЛ ДУНД ҮЙЛДР
САНХҮҮЖИЛТ ХЭРГЭЖҮҮЛЭХ БАНК

- Төрийн байгууллагын үйлчилгээг чирэгдэлгүй болгох;
- Татварын таатай орчинг бүрдүүлэх;
- Авилгалыг бууруулах шаардлагатай байна

ЖДҮ эрхлэгч нар юу хүсэж байна?

гэж Монгол Бакны судалгаа дүгнэсэн байна.

Эдийн засгийн үндэслэл

- Яагаад ЖДҮ дэмжих ёстой вэ:

- нийт ажиллах хүчний 69.3%,
- нийт аж ахуйн 84.3%
- Өрхийн орлогын өсөлт
- Орон нутгийн хөгжил
- Өрсөлдөөн, үйлдвэрлэл
- Инновац
- Эерэг дам нөлөө ихтэй.

- Яагаад ЖДҮ дэмжихгүй байх ёстой вэ:

- бизнесийн, салбарын тэгш бус байдал үүсгэдэг,
- Ёс суртахууны гажуудал үүсгэдэг ж: 2011-2015 оны хооронд олгосон 30 орчим тэрбум ₮ зээл эргэн төлөгдөх эсэх нь тодорхойгүй байна.
- ЖДҮ хөнгөлөлттэй зээл ББСБ руу очих магадлал өндөр.

Яаж ЖДҮ дэмжих вэ?

• Богино хугацаанд:

- Тэгш боломж (тэгш хувиарлалт биш!)
- Тэгш бус мэдээлэл (Банкууд → ЖДҮ)
- Санхүүгийн болон санхүүгийн бус боломжууд олгох
- Ёс суртахууны гажуудал гаргахгүйн тулд аудитын шалгалтыг ААН түвшинд, зээл олгож байгаа байгууллагуудын түвшинд хийж, шалгах, зөвлөх,
- KPI (key performing indicators) шаардлагатай байна.
- Экспортын чиглэлд анхаарч, дэмжих

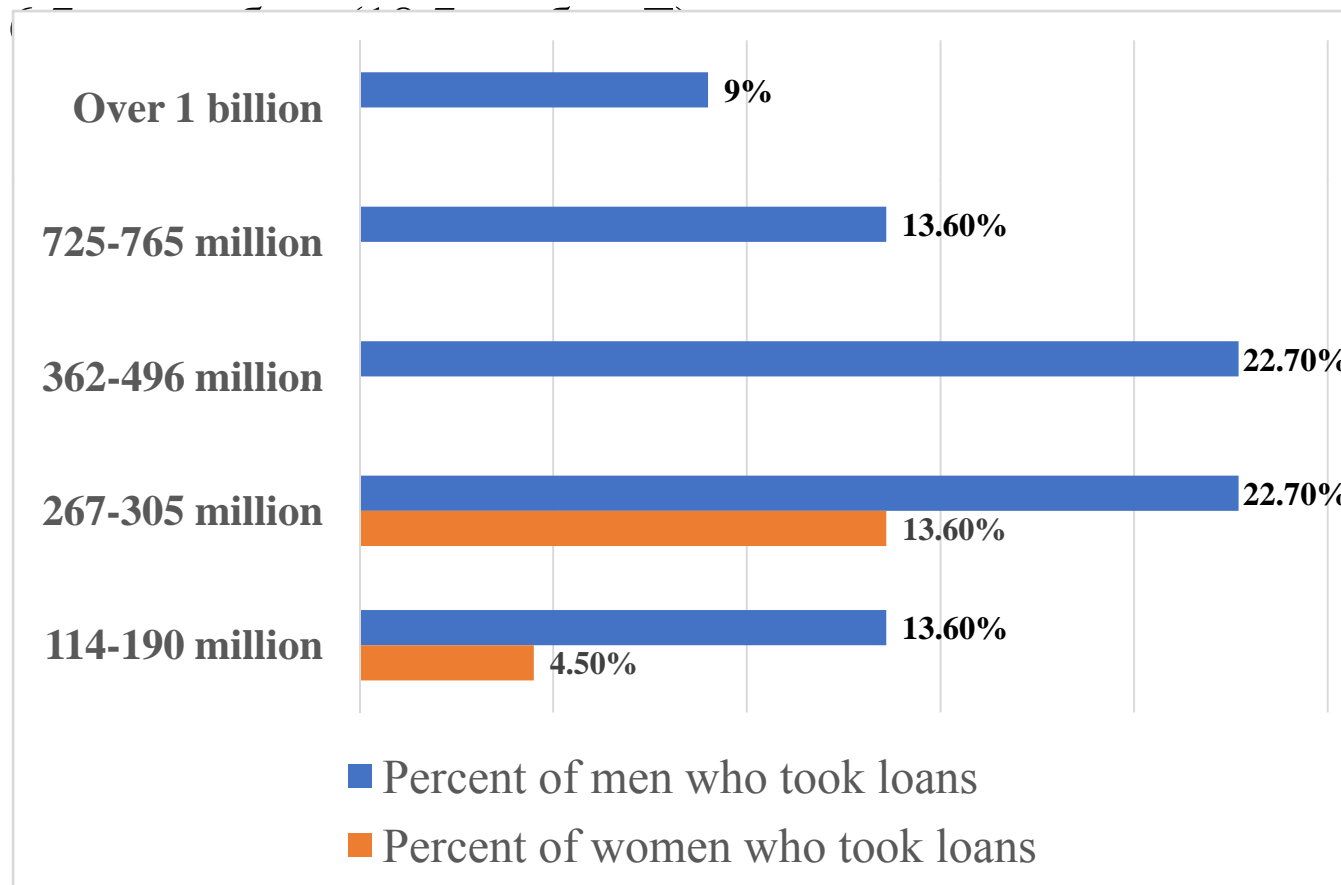
• Урт хугацаанд:

- Асуудал 100% авилгалтай холбоогүй, харин 100% макро эдийн засгийн өсөлттэй (inclusive) холбоотой.
- Макро эдийн засгийн зөв бодлого (мөнгөний, татварын, зээлийн хүүгийн)
- Start-ups, технологи
- Боловсролын салбарын чанар, санхүүжилт
- ЖДҮ & Том бизнес & ШУА, их сургуулиудын хамтарсан ажил, төслүүд

• Судалгааны үр дүн: Монголд

- ЖДҮХС-аас зээл авсан 22 улс төрчдөөс 4 нь эмэгтэй (18.1%) .
- Эмэгтэй улс төрчдийн авсан (2.8 тэрбум ₮), зээлийн хэмжээ

Баярлалаа!
otgontugs@num.edu.mn